

Peter Luknjar

HUM V FASIJSKIH TABELAH V LETU 1754

V prispevku so obravnavani podložniki različnih gospostev, ki so v letu 1754 živeli na Humu.

Fasijske tabele so nastale ob prvem popisu prebivalstva v naših krajih. Popis je bil izveden v času reform, ki jih je izvajala cesarica Marija Terezija. V tem času so se pokazale slabosti vojaškega sistema, ki je konec 17. stoletja začel uvajati prisilno novačenje. Pozneje so kontingente za novačenje porazdeljevali na dežele. Da bi dobili statistično podlago za porazdelitev kontingenta je bil v letih 1753/1754 izveden prvi popis prebivalstva.¹

Vojaška služba je bila do leta 1802 dosmrtna. Ker so bili kmečki gospodarji oproščeni vojaške službe, je to pospeševalo delitev kmetij.²

Popis prebivalstva "Volkszählung" se v literaturi navaja z različnimi imeni, saj se je omejil le na popis hišnih gospodarjev "Häuserzählung".³

Izdelek, ki je nastal so fasijske tabele "Fassion Tabella", je ohranjen v Štajerskem deželnem arhivu v Grazu. Gradivo je v zbirki Laa Antiquum, I, K, 16, H 61, H62 in H63, razvrščeno je v treh škatlah po abecednem vrstnem redu zemljiških gospostev.

Vsaka tabela ima štiri kolone, v prvi so po abecednem vrstnem redu kraji, ki jih je obsegalo zemljiško gospodstvo, v drugi koloni so imena hišnih gospodarjev, v tretji koloni so oznake njihovega socialnega položaja, v zadnji koloni je število hiš, ki jih gospodar poseduje.

Razen priimkov je zanimiv socialni položaj v nekem kraju, ki ga lahko razberemo iz tretje kolone. Pri kmetih imajo podložniki naslednje položaje: celi kmet "ein ganzer Bauer", tričetrtinski kmet "ein $\frac{3}{4}$ ler", polovični kmet "ein halber", četrtinski kmet "ein $\frac{1}{4}$ ler", kočar "ein Keuschler", dninar "ein Inwohner".

V vinogradniških predelih so v popisih sogorniki "Berghold", viničarji "ein Weinzerl" in dninarji "ein Inwohner".

Popisi tržanov in meščanov lahko vsebujejo, poleg že omenjenih, tudi ime obrti, s katero se je gospodar ukvarjal.

V vseh starejših popisih so podložniki nekega kraja zajeti v popisu gospodstva, ki mu pripadajo. Tudi ugledni avtorji se ponavadi pri svojih raziskavah omejujejo le na najbližja zemljiška gospodstva in na podlagi podatkov sklepajo o velikosti posamezne vasi. Npr. po pregledu fasijske tabele za komendo Velika Nedelja se sklepa, da so Šalovci velika vas s trinajstimi hišami.

Zato bi lahko podobno iz fasijske tabele za gospodstvo Ormož sklepali, da je Hum s tremi hišami majhna vas. Glede na število hiš v teh vaseh v Franciscejskem katastru to ne drži, saj je bilo na Humu v letu 1824 že 87 hiš. Seveda ni prišlo do tako skokovitega naraščanja prebivalstva, le podatki za leto 1754 niso popolni.

Po nekaterih podatkih je ormoško področje pripadalo kar 22 različnim zemljiškim gospodstvom⁴. (Andrej Fekonja: Pregled arhivske dejavnosti na ormoško-ptujskem območju v luči dela profesorja Antona Klasinca, Ormož skozi stoletja II, str. 11.)

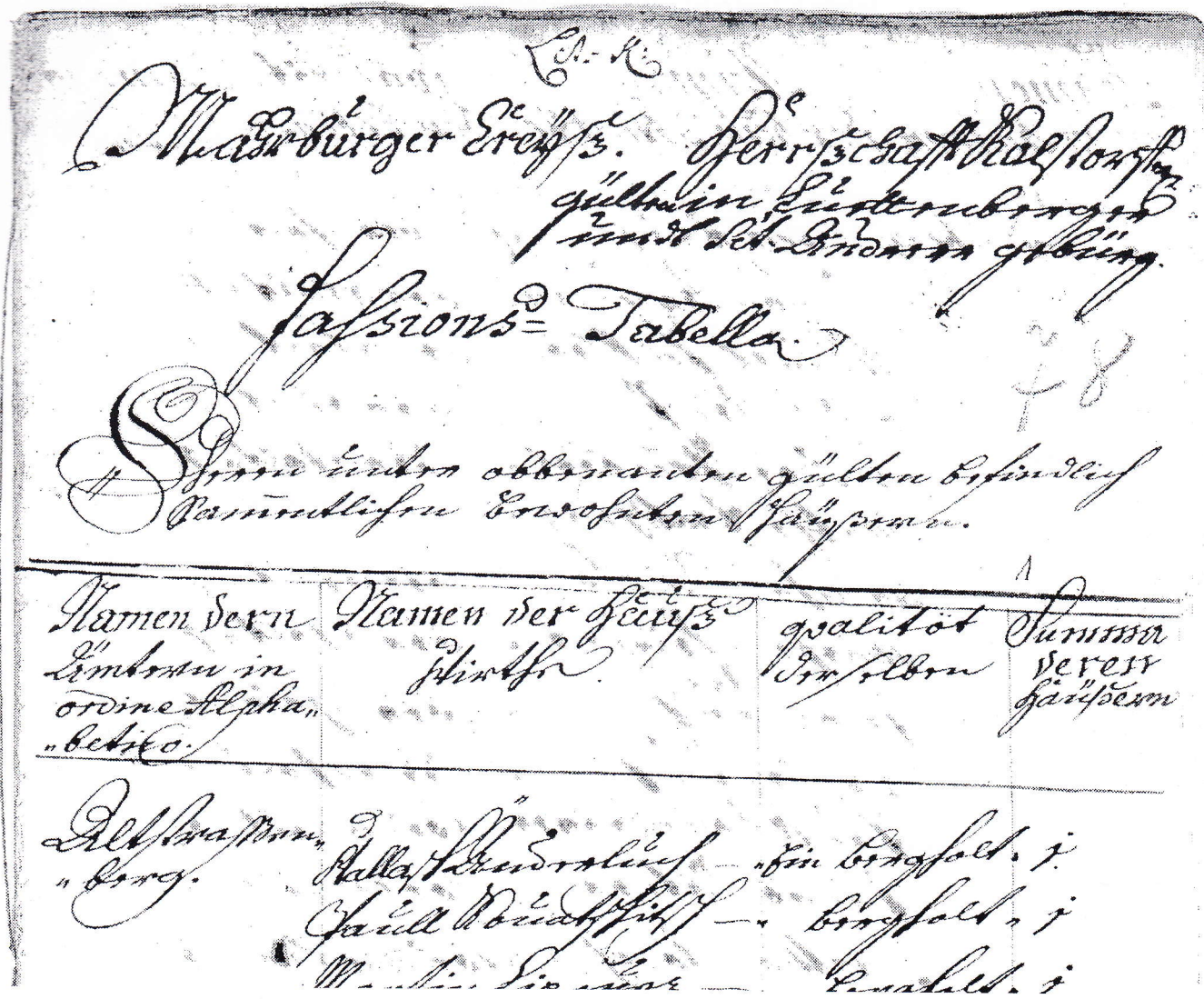
V letu 1754 so podložniki s Huma "Kulmberg" pripadali vsaj trem zemljiškim gospodarjem: Ormožu "Herrschaft Friedaw", Kalsdorfu "Herrschaft Kalstorf" in Sv. Marku niže Ptuja "Herrschaft Sc. Marco". Skupno število podložnikov je skoraj enako tistemu iz leta 1824, saj je bilo zraven že omenjenih treh ormoških podložnikov, še 37 kalsdorfskih in 40 markovških. Torej skupaj 80 hiš.

¹ Hans Pirchegger: Geschichte der Steiermark, str. 198, 199.

² Sergij Vilfan: Pravna zgodovina Slovencev, str. 367-369.

³ Anton Klasinc: Gradivo za zgodovino Ormoža in njegovega okraja, Ormož skozi stoletja I, str. 109 in 117.

⁴ Andrej Fekonja: Pregled arhivske dejavnosti na ormoško-ptujskem območju v luči dela profesorja Antona Klasinca, Ormož skozi stoletja II, str. 11.

Primer dela prve strani fasijske tabele gospostva Kalsdorf. Besedilo na vrhu se glasi: "Mahrburger Kreis. Herrschaft Kalstorf gült in Luettenbergen und Sct. Andre gebürg." V prvi vrstici tabele je zapisano: "Namen dern Amtern in ordine Alphabetiko; Namen der Haus Wirthe; Qualität der selben; Summa deren Häuser"

Sledijo popisi podložnikov s Huma po fasijskih tabelah:

Hum v fasijski tabeli gospostva Ormož

Izrez imen iz popisa	Originalno črkovanje	Sodobna oblika imena	Stan
<i>Lulmbergs</i>	Kulmberg	Hum	
<i>Ivan Franz</i>	Ivan Serez	Ivan Serec	B
<i>Jurij Schilling</i>	Jurij Schulleg	Jurij Šulek	B
<i>Marco Schilling</i>	Marco Schulleg	Marko Šulek	B

Hum v fasijski tabeli gosposčine Kalsdorf

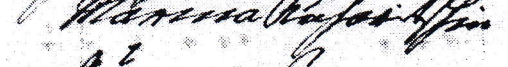

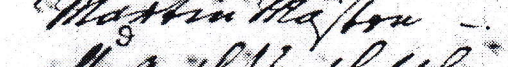

Izrez imen iz popisa	Originalno črkovanje	Sodobna oblika imena	Stan
<i>Kulmburg</i>	Kulmburg	Hum	
⁹ <i>Wallasch Mlinaritsch</i>	Wallasch Mlinaritsch	Blaž Mlinarič	B
<i>Gregor Sorian</i>	Gregor Sorian	Gregor Zorjan	B
<i>Iuan Sorian</i>	Iuan Sorian	Ivan Zorjan	B
<i>Mathias Pauman</i>	Mathias Pauman	Matija Bauman	B
<i>Michael Perz</i>	Michael Perz	Mihael Perc	B
<i>Lorenz Pleuell</i>	Lorenz Pleuell	Lovrenc Plevel	B
<i>Martin Klain</i>	Martin Klain	Martin Klajn	B
<i>Wallasch Lissiakh</i>	Wallasch Lissiakh	Blaž Lisjak	B
<i>Math: Ellia</i>	Math: Ellia	Matija Elija	B
<i>Jurij Worich</i>	Jurij Worich	Jurij Vorih	B
<i>Wallasch Tersteniakh</i>	Wallasch Tersteniakh	Blaž Trstenjak	W
<i>Iuan Skoliber</i>	Iuan Skoliber	Ivan Skoliber	B
¹¹ <i>Iuan Tersteniakh</i>	Iuan Tersteniakh	Ivan Trstenjak	W
<i>Hellena Paumanin</i>	Hellena Paumanin	Helena Bauman	B
<i>Nescha Mastenin</i>	Nescha Mastenin	Neža Masten	B
<i>Michael Krischanitsch</i>	Michael Krischanitsch	Mihael Križanič	W
<i>Gregor Sidaritsch</i>	Gregor Sidaritsch	Gregor Zidarič	B
<i>Martin Prelog</i>	Martin Prelog	Martin Prelog	B
<i>Michael Pauman</i>	Michael Pauman	Mihael Bauman	B
<i>Iuan Podgorelec</i>	Iuan Podgorelec	Ivan Podgorelec	W
<i>Philipp Plochel</i>	Philipp Plochel	Filip Plohl	W
<i>Urban Dvain</i>	Urban Dvain	Urban Dvajn	W

Izrez imen iz popisa

Originalno črkovanje

Sodobna oblika imena

Stan

	Juri Masten	Jurij Masten	B
	Gregor Panitsch	Gregor Panič	W
	Marina Kuharitschin	Marina Kuharič	B
	Iuan Oster	Ivan Oster	W
	Jacob Sorian	Jakob Zorjan	W
	Gera Paullinitschin	Gera Pavlinič	B
	Martin Masten	Martin Masten	B
	Wallasch Jurschitsch	Blaž Juršič	B
	Jacob Lipkhouez	Jakob Lipkovec	W
	Iuan Mallez	Ivan Malec	W
	Michael Podgorellez	Miha Podgorelec	B
	Marco Sorian	Marko Zorjan	B
	Arne Panitsch	Arne Panič	W
	Stephan Kraill	Štefan Kralj	W
	Math. Kouatschitsch	Matija Kovačič	B

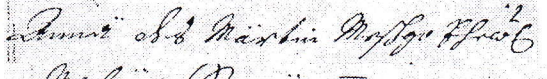
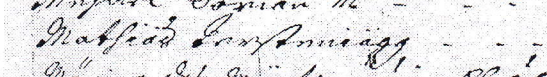

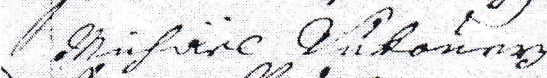

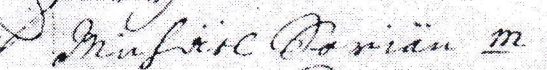

Hum v fasijski tabeli gosposčine Sv. Marko niže Ptuja

Izrez imen iz popisa

Originalno črkovanje

Sodobna oblika imena

Stan

	Kulmburg	Hum	
	Anna des Martin Mescho	Ana Meško, vdova po Martinu	B
	Michael Sorian	Mihael Zorjan	B
	Mathias Tersteniagg	Matija Trstenjak	B
	Marina des Martin Quar	Marina Kvar, vdova po Martinu	B
	Iuann Tersteniagg	Ivan Trstenjak	B
	Michael Vukouez	Mihael Vukovec	B
	Jurij Pauscher	Jurij Paušer	B
	Jurij Sorian	Jurij Zorjan	B
	Michael Sorian	Mihael Zorjan	B

Izrez imen iz popisa	Originalno črkovanje	Sodobna oblika imena	Stan
Martin Sorian	Martin Sorian	Martin Zorjan	B
Nescha des Jacob Tersteniagg Eh	Nescha des Jacob Tersteniagg Eh	Neža Trstenjak, vdova po Jakobu	B
Joseph Plauetz	Joseph Plauetz	Jožef Plavec	B
Marco Verbniagg	Marco Verbniagg	Marko Vrbnjak	B
Nikolaus Schgoliber	Nikolaus Schgoliber	Miklavž Školiber	B
Gregor Propertnigg	Gregor Propertnigg	Gregor Prapotnik	B
Mathias Paulinitsch	Mathias Paulinitsch	Matija Pavlinič	B
Martin Postriagg	Martin Postriagg	Martin Poštrak	B
Wallasch Schleintsch	Wallasch Schleintsch	Blaž Šlajnc	B
Jacob Kreintschitsch	Jacob Kreintschitsch	Jakob Krajnčič	B
Lorenz Serez	Lorenz Serez	Lovrenc Serec	B
Anna Peuezin	Anna Peuezin	Ana Pevec	B
Martin Wrumben	Martin Wrumben	Martin Brumen	B
Jurij Osmez	Jurij Osmez	Jurij Ozmec	B
Marina des Mathia Spur Eh	Marina des Mathia Spur Eh	Marina Špur, vdova po Matiju	B
Michael Gerliza	Michael Gerliza	Mihael Grlica	B
Michael Vukouez	Michael Vukouez	Mihael Vukovec	B
Anton Sorian	Anton Sorian	Anton Zorjan	B
Andrasch Sorian	Andrasch Sorian	Andrej Zorjan	B
Lucas Mesneritsch Erben	Lucas Mesneritsch Erben	dediči Luka Meznarič	B
Urscha des Joseph Lepuscha Eh	Urscha des Joseph Lepuscha Eh	Urša Lepša, vdova po Jožefu	B
Jurij Seber	Jurij Seber	Jurij Sever	B
Gera des Jurij Tersteniagg Eh	Gera des Jurij Tersteniagg Eh	Gera Trstenjak, vdova po Juriju	B
Andrasch Schgoliber	Andrasch Schgoliber	Andrej Školiber	B
Marina Schgoliberin	Marina Schgoliberin	Marina Školiber	B
Andrasch Schgoliber	Andrasch Schgoliber	Andrej Školiber	B
Michael Roikho	Michael Roikho	Mihael Rojko	B
Jurij Tersteniagg	Jurij Tersteniagg	Jurij Trstenjak	B
Martin Tersteniagg	Martin Tersteniagg	Martin Trstenjak	B
Mathias Mastenn	Mathias Mastenn	Matija Masten	B
Jurij Paullinitsch	Jurij Paullinitsch	Jurij Pavlinič	B

Hum leži v vinogradniškem področju, zato je razumljivo, da se pri oznaki stanu največkrat omenja sogornik (B – 67x) in viničar (W – 13x). Nekoliko preseneča, da med omenjenimi ni nobenega kmeta, ki jih je 70 let pozneje 55 %.¹ Seveda obstaja možnost, da so podložniki s Huma še v kateri od nepregledanih fasij drugih gospošte, verjetno pa njihovo število ni večje od deset.

Najpogostejši priimki so: Zorjan (10x), Trstenjak (8x), Školiber (5x), Masten (4x), Bauman in Pavlinič (3x), Panič, Serec, Šulek in Vukovec (2x). Ostali priimki so omenjeni samo enkrat. Nekajkrat se pojavijo osebe z enakim imenom in priimkom, pisar jih je ločeval z oznako m in m.

Med hišnimi gospodarji je 68 moških in 12 žensk. Ženska imena so zapisana na dva načina: s končnico – in v priimku (Nescha Mastenin) ali po pokojnem možu (Nescha des Jacob Tersteniagg Ehow.).

Priimki, ki so se na Humu ohranili do franciskejskega katastra, so: Kuharič, Skoliber, Meško Ozmec, Perc, Rojko, Šulek, Brumen.

Priimki, ki so omenjeni v fasijah 1754, v franciskejskem katastru 1824 in so na Humu še vedno: Lisjak, Masten, Meznarič, Pavlinič, Podgorelec, Sever, Zidarič in Zorjan.

Trstenjak, ki je bil v fasijah drugi najpogostejši priimek, se v letu 1824 pojavi v Obrežu, Pušencih, na Vinskem vrhu in Krčevinah, na Humu pa ni nobenega.

Vzroki za spreminjanje priimkov so gospodarski, vojna pustošenja in bolezni. Šele pred dobrimi dvesto leti se je premikanje in naseljevanje prebivalstva po Slovenskih goricah ustavilo.²

Razen redkih izjem so priimki, omenjeni v fasijah, domači. Ljudje s temi priimki se vedno znova vračajo na Hum ali pa živijo v okolici.

Povzetek

Fasije predstavljajo zanimiv vir za krajevno zgodovino. Vsekakor so bile do sedaj zelo redko uporabljene, saj so v literaturi, ki se ukvarja z našo okolico, predstavljeni samo popisi za Ormož, Središče³ in Ljutomer⁴.

Literatura:

- Hans Pirchegger: Geschichte der Steiermark, Graz, 1949.
- Sergij Vilfan: Pravna zgodovina Slovencev. Od naselitve do zloma stare Jugoslavije; Slovenska matica, Ljubljana, 1961.
- Ormož skozi stoletja I-III.
- Peter Luknjar: Katastrska občina Hum v letu 1824, Zgodovinski zapisi, letnik I, št. 1, 2004.
- Sašo Radovanovič: Trg Ljutomer sredi 18. stoletja, Zgodovinski listi, letnik 11, št. 1, 2002.

¹ Peter Luknjar: Katastrska občina Hum v letu 1824, Zgodovinski zapisi, str. 32 – 42.

² Anton Klasinc: Ormož skozi stoletja v luči arhivskih virov, Ormož skozi stoletja I, str. 89.

³ Jože Curk: Oris Ormoža in Središča v fasijskem popisu iz leta 1754, Ormož skozi stoletja III, str. 73 – 78.

⁴ Sašo Radovanovič: Trg Ljutomer sredi 18. stoletja, Zgodovinski listi, str. 8 – 10.